

ОЦІНКА СОБАК РІЗНИХ ПОРІД ЗА ПОКАЗНИКАМИ РОБОЧИХ ЯКОСТЕЙ НА ЗМАГАННЯХ З НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ДРЕСИРУВАННЯ «ОХОРОННИЙ СОБАКА»

Була Людмила Валер'янівна
кандидат сільськогосподарських наук
Сумський національний аграрний університет
ORCID: 0000-0002-4698-9307
E-mail: bula.snau@gmail.com

Свисенко Софія Валеріївна
аспірант спеціальності 204-ТВППТ
Сумський національний аграрний університет
ORCID: 0000-0001-8761-7676
E-mail: ursula1708@ukr.net

Павленко Юлія Миколаївна
кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Сумський національний аграрний університет
ORCID: 0000-0002-4128-122X
E-mail: jasjulia@ukr.net

При проведенні досліджень вивчались матеріали звітів змагань за 2009-2014 р.р. з прикладних видів підготовки собак за національною програмою «Охоронний собака - А», яка входить до комплексу охоронно-захисних програм «Відсіч» Всеукраїнської громадської організації «Кінологічна спілка України». Оцінка робочих якостей проводилась за 100 бальною шкалою відповідно демонстрації твариною 5 навичок: реакція на звук пострілу, реакція на ласоці, охорона посту, охорона провідника та соціальна адаптація.

Дослідженнями встановлено, що найкращі результати на змаганнях демонструють собаки породи італійський кане корсо (95,00±1,51 бали), та відносно невеликим коефіцієнтом варіації 5,52 %. Крім того, рекомендовано відбирати до дресирування собак породи американський стаффордширський тер'єр та породної групи вівчарки, які статично вірогідно отримали високі бали за середньою оцінкою робочих якостей (88,57-90,81 бали; $P \geq 0,999$).

Враховуючи критерій вірогідності, існує позитивний зв'язок між оцінками охорони посту та провідника до загального балу за виконання програми «Охоронний собака-А». При чому найбільше значення коефіцієнту кореляції було зафіксовано в породі російський чорний тер'єр 0,98±0,07 із вірогідністю $P \geq 0,999$ за виконання третьої навички. Саме завдяки отриманим результатам кореляційного взаємозв'язку оцінки навичок охоронних собак до загальної оцінки на змаганнях можна зробити висновок, що саме від оцінки охорони посту та провідника в більшій мірі залежить кінцевий бал виконання програми «Охоронний собака-А». Враховуючи достовірний взаємозв'язок навичок в певному порядку до загальної оцінки ми рекомендуємо внести зміни до системи оцінювання даної програми, а саме надання більшого пріоритету при оцінюванні в балах навичок охорони і зменшення за бальною оцінкою інших навичок.

Ключові слова: кінологія, охоронний собака, робочі якості, порода, кореляція, «Відсіч».

DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.lvst.2021.4.33>

Розвиток службового собаківництва бере свій початок ще з кінця XIX століття, після публікації статті австрійського криміналіста Ганса Гросса в «Ежегоднике Австрийской Жандармерии», де він обґрунтовано вказує на можливість використання собак для розшуку. При поліцейських управліннях країн Європи, починали створюватись розплідники собак, де їх навчали навичкам охоронної та караульної служб [5,6].

Крилов І.Г. у своїх працях зазначає, що першим хто почав застосовувати службових собак для розшукової роботи був німецький комісар Лауфер у 1901 році. Проте у деяких джерелах є згадка про поліцейського шотландського графства Абердин Малькольма Гілеспі, який застосував особистого собаку породи бультер'єр для затримання контрабандистів ще взимку 1816 року [11,15,17].

Проте потужний старт розвитку службового собаківництва розпочався на початку минулого століття. Англійськими, німецькими та бельгійськими фахівцями почали проводитися науково-дослідні експерименти з питань вивчен-

ня поведінки собак, їхніх робочих якостей та зоопсихології у цілому. Як наслідок, англійці зробили чітке розподілення тварин на розшукових та службово-захисних [7,8].

В сучасному собаківництві міжнародні кінологічні організації для оцінки робочих якостей племінних собак службових порід застосовують випробування та змагання зі спеціально розроблених програм дресирування. З розвитком кінологічного спорту нормативи підготовки захисних та охоронних собак прийнято поділяти на спортивні та прикладні. За часів незалежності України провідним фахівцем прикладних видів дресирування в нашій країні став засновник Комплексу національних програм «Відсіч» - Валерій Висоцький. Саме він почав пропагандувати прикладні види підготовки собак. Нами вже було проведене дослідження з питань впливу факторів добору на робочі якості «Собак супроводу», а тому наступним етапом є модернізовані програми «Охоронний собака - А» та «Охоронний собака - Б». І якщо в останньому випадку участь приймають лише кавказькі та середньоазіатські вівчарки, то в категорії «А» за першість

можуть змагатись собаки усіх порід. Слід також зазначити, що за даною методикою займаються не лише на території України, але й за її межами в країнах Європи та США [1,2,4,14].

Наразі серед фахівців-кінологів не існує єдиної думки щодо найкращої породи в якості охоронного собаки. Хоча пересічні громадяни асоціюють собаку-охоронця з німецькою вівчаркою, проте аналізуючи застосування собак для захисту останні двадцять років можна із впевненістю сказати, що конкурентів у «німців» дуже багато. Провідний вітчизняний фахівець прикладного собаководства стверджує, що гарним охоронним рефлексом та достатньо високим інтелектуальним рівнем володіють саме середньоазіатські вівчарки, та зазначає, що у «азіатів» є особливість інстинктивного прагнення до атаки у найбільш уразливе місце супротивника. Одні вважають першочерговими лідерами бельгійську вівчарку (малінуа), деякі східноєвропейських вівчарок, а інші радять молосів. Проте кожен спирається лише на конкретного собаку, порівнюючи індивідуальні робочі якості даного собаки з середніми показниками усієї породи [3,9,10,12,18].

Враховуючи те, що кінологічні підрозділи ЗСУ та сис-

теми МВС, а також приватні охоронні структури завжди потребують якісно підготовлених охоронних собак для використання у службовій діяльності метою наших досліджень було вивчення критеріїв оцінювання робочих якостей собак різних порід в охоронній службі та вплив формування окремих навичок на охоронні якості тварин.

Матеріали та методи досліджень. Дослідження проводилось з використанням матеріалів звітів змагань із прикладних видів підготовки собак Всеукраїнської громадської організації «Кінологічна Спілка України» (КСУ) за 2009-2014 роки. Оцінка робочих якостей собак проводилась згідно Положення КСУ «Про порядок проведення випробувань та змагань за програмою Охоронний собака (варіанти А і Б)», яка відноситься до Національного комплексу підготовки охоронно-захисних собак «Відсіч» [16].

До участі у змаганнях та іспитах допускались собаки, які досягли 16-місячного віку. Оцінка робочих якостей кожного собаки проводилась за 100-ти бальною шкалою – по 20 балів за кожну із п'яти продемонстрованих твариною навичок (табл. 1).

Таблиця 1

Порядок нарахування балів за програмою змагань «Охоронний собака - А»

№ п/п	Навичка	Максимальна кількість балів	Умови, за які можуть бути нараховані штрафні бали	Кількість штрафних балів
1.	Реакція на звук пострілу	20	Чутливість до пострілу (здригання)	4
			Невпевненість (відхід назад)	7
			Боїться пострілу	9
2.	Реакція на ласощі	20	Короткочасне приношування (на землі та з руки)	1
			Довготривале приношування	2
			Бере в пащу, але потім випльовує	3
			Боїться запропонованих ласощів	5
			Поїдає ласощі	9
3.	Охорона посту	20	Довірливе відношення до зловмисника	5
			Відсутність попереджувальної поведінки	1
			Відсутність укусу	2
			Слабкий укус	1
			Відсутність перехвату	1
			Невпевненість при пересуванні на посту	1
			Перетин зловмисником лінії посту	9
4.	Охорона провідника	20	Слабкий укус	1
			Відсутність укусу	2
			Невпевнена поведінка	6
			Відсутність попереджувальної поведінки	1
			Відволікання на неактивного зловмисника	1
			Доторкання зловмисником провідника	9
5.	Соціальна адаптація	20	Демонстрація попереджувальної поведінки	1
			Прояви агресії, що легко коригуються	2
			Агресія, що важко коригується	3
			Боїться людей	9
			Некерована агресія	5

За вимогою судді кожен собака міг бути додатково перевірений на відношення до наморднику та перевірки прикусу і зубної системи. Крім того, за грубе відношення до тварини, неетичну поведінку відносно суддів та інших учасників кінологічна пара дискваліфікувалась.

Біометрична обробка одержаних даних проводилась методом варіаційної статистики за методиками Е.К. Меркур'євої [13].

Ступінь впливу факторів на робочі якості собак розраховувався за допомогою однофакторного дисперсійного аналізу. Величина критерію вірогідності встановлювалась

при рівнях: $P \geq 0,95$ - 95,0%, $P \geq 0,99$ - 99,0%, $P \geq 0,999$ - 99,9% за допомогою критеріїв Стьюдента і Фішера.

Математична обробка статистичного матеріалу проводилась за допомогою ЕОМ з використанням програмного забезпечення фірми "Microsoft" (операційна система "Windows-10", електронні таблиці "Excel").

Результати досліджень. Дослідження проводилось за результатами змагань національного комплексу підготовки охоронно-захисних собак «Відсіч» за програмою «Охоронний собака - А», що проводились в період 2009-2014 років. За даний період у змаганнях приймало участь 146 собак, переважаючою більшістю яких були німецькі вівчарки

– 27,4%, кавказькі вівчарки – 16,4% та середньоазіатські вівчарки – 14,4%. Категорія «Інші породи» представлені американським бульдогом, бультер'єром, лабрадором ретривером, ризеншнауцером, німецьким боксером та американським пітбультер'єром. Середні бали оцінки всіх навичок окремо та загального балу за підсумками змагань всіх порід

були задовільними та статистично вірогідними ($P \geq 0,999$), виняток становила оцінка навичок охорони посту південно-африканських бурбулів та ротвейлерів ($P < 0,95$) (табл.2). Аналізуючи дані результати можна стверджувати, що тварини представлених порід здатні формувати навички за вказаною програмою дресування.

Таблиця 2

Бальна оцінка собак різних порід за програмою «Охоронний собака - А», бал

№ п/п	Порода	n, гол	Показник	Навички					Загальний бал
				1	2	3	4	5	
1	Американський стаффорд-тер'єр	16	M±m	19,88±0,13	19,44±0,33	15,06±1,22	17,31±1,21	19,13±0,26	90,81±1,95
			C _v ,%	2,52	6,77	32,39	27,96	5,36	8,59
2	Італійс.кане корсо	12	M±m	20,00±0,00	20,00±0,00	17,75±0,81	18,83±0,73	18,42±0,36	95,00±1,51
			C _v ,%	0,00	0,00	15,78	13,36	6,73	5,52
3	Кавказька вівчарка	24	M±m	19,29±0,46	19,67±0,12	15,00±0,86	16,67±0,87	18,50±0,19	89,13±1,19
			C _v ,%	11,79	2,87	28,01	25,62	5,04	6,53
4	Німецька вівчарка	40	M±m	19,53±0,30	19,65±0,12	14,50±0,66	17,13±0,59	18,70±0,19	89,50±0,97
			C _v ,%	9,84	3,74	28,7	21,7	6,54	6,86
5	Південно-африканський бурбуль	3	M±m	20,00±0,00	16,00±1,53	6,07±1,45	19,67±0,33	19,67±0,33	82,00±0,58
			C _v ,%	0,00	16,54	37,75	2,94	2,94	1,22
6	Російський чорний тер'єр	8	M±m	18,88±0,88	17,63±1,53	14,63±2,58	16,13±1,75	19,00±0,38	86,25±5,19
			C _v ,%	13,11	24,25	49,84	30,64	5,63	17,01
7	Ротвейлер	4	M±m	16,25±1,49	20,00±0,00	6,25±2,10	10,00±3,56	19,00±0,58	71,5±4,25
			C _v ,%	18,38	0,00	67,09	71,18	6,08	11,89
8	Середньоазіатська вівчарка	21	M±m	19,10±0,44	17,38±0,69	14,00±1,13	19,00±0,48	19,10±0,25	88,57±1,92
			C _v ,%	10,46	18,24	36,98	11,53	5,95	9,96
9	Східноєвропейська вівчарка	5	M±m	19,20±0,80	20,00±0,00	14,80±1,16	17,80±1,71	19,00±0,45	90,80±3,71
			C _v ,%	9,32	0,00	23,6	21,54	5,26	9,13
10	Інші породи	13	M±m	18,69±0,63	18,69±0,77	9,62±0,94	18,85±0,75	19,62±0,27	85,46±1,56
			C _v ,%	12,24	14,87	35,41	14,34	4,9	6,56

Під час перевірки тварин на відношення до пострілу максимальну кількість балів отримали собаки породи кане корсо та південно-африканські бурбулі 20,00±0,00 бали. Найнижчий бал отримали собаки породи ротвейлер - 16,25±1,49 бали. Проте, різниці між середнім арифметичним значенням була достовірною лише у декількох випадках. Так, бальна оцінка за першу навичку була вірогідно кращою у тварин породи кане корсо та південно-африканський бурбуль порівняно до результатів ротвейлерів ($D_M = 3,75$ балів, $P \geq 0,95$) та інших порід ($D_M = 1,31$ бали, $P \geq 0,95$). Також оцінка відношення до звуку пострілу у собак породи ротвейлер була вірогідно нижчою у порівнянні з оцінкою американських стаффордширських тер'єрів ($D_M = 3,63$ бали, $P \geq 0,95$) та німецьких вівчарок ($D_M = 3,28$ бали, $P \geq 0,95$).

Аналізуючи результати оцінки реакції собак на ласощі виявилось, що максимальну кількість балів отримали собаки одразу трьох порід – кане корсо, ротвейлер та східноєвропейська вівчарка (по 20,00±0,00 балів відповідно). Найнижчий результат даної навички - у південно-африканських бурбулів 16,00±1,53 бали. Перевіряючи бали на вірогідність виявилось, що кане корсо і східноєвропейські вівчарки були кращими ($P \geq 0,99$) за показниками реакції на ласощі ніж південно-африканські бурбулі ($D_M = 4,00$ бали), кавказькі ($D_M = 0,33$ бали), німецькі ($D_M = 0,35$ бали) і середньоазіатські ($D_M = 2,62$ бали, $P \geq 0,999$) вівчарки. Крім того, показники оцінок ротвейлерів за характеристиками відношення до запропонованих ласощів також були кращими, порівняно з кавказькими вівчарками ($D_M = 0,33$ бали, $P \geq 0,95$) та південно-африканськими бурбулями ($D_M = 4,00$ бали, $P \geq 0,95$). За результатами оцінки цієї навички дещо гірше себе показали середньоазіатські вівчарки порівняно з аме-

риканськими стаффордширськими тер'єрами ($D_M = 2,06$ бали, $P \geq 0,95$), кавказькими ($D_M = 2,29$ бали, $P \geq 0,99$) та німецькими ($D_M = 2,27$ бали, $P \geq 0,99$) вівчарками. Найнижчі показники за результатами оцінок мали південно-африканські бурбулі, які показали ще менший результат порівняно з німецькими ($D_M = 3,65$ бали, $P \geq 0,95$) та кавказькими ($D_M = 3,67$ бали, $P \geq 0,95$) вівчарками і американськими стаффордширськими тер'єрами ($D_M = 3,44$ бали, $P \geq 0,95$).

Що стосується результатів виконання собаками третьої навички було встановлено, що максимальну кількість балів за виконання охорони посту жодна з представлених груп не отримала. Лідерами стабільно є тварини породи кане корсо із результатом 17,75±0,81 балів. Достовірно кращими вони були в порівнянні з кавказькою ($D_M = 2,75$ бали, $P \geq 0,95$), німецькою ($D_M = 2,25$ бали, $P \geq 0,99$) та середньоазіатською ($D_M = 3,75$ балів, $P \geq 0,99$) вівчарками. Найнижчий показник третьої навички (не враховуючи недостовірні дані, про які зазначено вище) був у змішаній групі «інші породи» - 9,62±0,94 бали. При чому, слід зазначити, тварини групи «інші породи» мали найнижчі показники ніж собаки інших порід ($P \geq 0,99-0,999$), окрім собак породи російський чорний тер'єр.

За виконання четвертої навички, а саме, охорони провідника, бажаного максимуму балів також не отримала жодна із досліджуваних груп. Найбільшу оцінку за виконання навички мали собаки породи південно-африканський бурбуль - 19,67±0,33 бали. Проте вірогідно кращими ($P \geq 0,95-0,999$) вони були лише порівняно з кавказькими і німецькими вівчарками та собаками породи ротвейлер. Також відносно високий результат демонстрували середньоазіатські вівчарки, оцінка за навичку яких була достовірно кращою порівня-

но до оцінки роботи кавказьких ($D_m = 2,33$ бали, $P \geq 0,95$) та німецьких ($D_m = 1,87$ бали, $P \geq 0,95$) вівчарок. Найменшу оцінку мала породна група ротвейлерів – $10,00 \pm 3,56$ бали, із вірогідністю $P \geq 0,95-0,999$ порівняно оцінки собак інших досліджуваних породних груп.

Крім того, необхідно звернути увагу на те, що саме за виконання навичок з охорони посту та провідника були найвищі коефіцієнти варіації, у середньому близько 30 %. Це свідчить про те, що у вибірці були собаки, які демонстрували як відмінні так і незадовільні результати.

За оцінками соціальної адаптації тварин виявилось, що кращими за цим показником є південно-африканські бурбулі ($19,67 \pm 0,33$ бали), хоча, різниця між середнім арифметичним значенням бальної оцінки була достовірно вищою лише порівняно до оцінки собак трьох порід, а саме: кане корсо ($D_m = 1,25$ бали, $P \geq 0,95$), кавказької вівчарки ($D_m = 1,17$ бали, $P \geq 0,99$) та німецької вівчарки ($D_m = 0,97$ бали, $P \geq 0,95$). Критично низьких оцінок під час виконання цієї вправи виявлено не було.

Підсумовуючи всі п'ять навичок, безсумнівними лідерами є собаки породи кане корсо із загальним результатом

на змаганнях $95,00 \pm 1,51$ балів та відносно невеликим коефіцієнтом варіації 5,52 %, що вказує на незначну варіацію показників роботоздатності серед собак цієї породи. Загальна бальна оцінка роботи кане корсо була статистично вірогідно вищою порівняно до бальної оцінки кавказьких, німецьких і середньоазіатських вівчарок ($P \geq 0,99$), а також собак породи південно-африканський бурбуль, ротвейлер та представників дослідної групи «інші породи» ($P \geq 0,999$). Найменшу кількість балів на змаганнях отримали ротвейлери - $71,50 \pm 4,25$, із коефіцієнтом варіації 11,89%. Бальна оцінка їх роботоздатності була статистично вірогідно меншою порівняно до оцінки собак інших породних груп, окрім бурбуля та російського чорного тер'єра.

Як бачимо з попереднього аналізу результатів випробувань собак за окремими навичками певні переваги мали тварини різних порід, тому ми розрахували коефіцієнт кореляції між оцінкою окремих показників робочих якостей охоронних собак та загальною оцінкою виступу собак на змаганнях. Це дало нам змогу зрозуміти від якої навички більше всього залежить кінцевий результат оцінювання. Дані по породам представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Взаємозв'язок оцінки показників робочих якостей охоронних собак та загальної оцінки собак на змаганнях

№ п/п	Порода	Навичка				
		1	2	3	4	5
		$r \pm m_r$				
1	Американський стаффордширський тер'єр	$-0,21 \pm 0,26$	$0,24 \pm 0,26$	$0,81 \pm 0,16^{***}$	$0,81 \pm 0,16^{***}$	$-0,29 \pm 0,26$
2	Італійс. кане корсо	$0,00 \pm 0,00$	$0,00 \pm 0,00$	$0,91 \pm 0,13^{***}$	$0,89 \pm 0,14^{***}$	$0,36 \pm 0,29$
3	Кавказька вівчарка	$0,43 \pm 0,19^*$	$-0,04 \pm 0,21$	$0,68 \pm 0,16^{***}$	$0,57 \pm 0,17^{**}$	$-0,50 \pm 0,18^*$
4	Німецька вівчарка	$0,60 \pm 0,13^{***}$	$-0,24 \pm 0,16$	$0,66 \pm 0,12^{***}$	$0,57 \pm 0,13^{***}$	$0,25 \pm 0,16$
5	Південно-африканський бурбуль	$0,00 \pm 0,00$	$-0,19 \pm 0,98$	$0,40 \pm 0,92$	$0,00 \pm 1,00$	$0,87 \pm 0,50$
6	Російський чорний тер'єр	$0,57 \pm 0,34$	$0,67 \pm 0,30$	$0,98 \pm 0,07^{***}$	$0,70 \pm 0,29$	$-0,24 \pm 0,40$
7	Ротвейлер	$-0,62 \pm 0,55$	$0,00 \pm 0,00$	$0,94 \pm 0,24$	$0,94 \pm 0,25$	$0,20 \pm 0,69$
8	Середньоазіатська вівчарка	$0,56 \pm 0,19^{**}$	$0,48 \pm 0,20^*$	$0,94 \pm 0,08^{***}$	$0,42 \pm 0,21$	$0,37 \pm 0,21$
9	Східноєвропейська вівчарка	$0,93 \pm 0,21^*$	$0,00 \pm 0,00$	$0,85 \pm 0,30$	$0,90 \pm 0,26^*$	$0,21 \pm 0,56$
10	Інші породи	$0,12 \pm 0,30$	$0,56 \pm 0,25^*$	$0,83 \pm 0,17^{***}$	$0,50 \pm 0,26$	$-0,40 \pm 0,28$

* $P \geq 0,95$; ** $P \geq 0,99$; *** $P \geq 0,999$

Як ми можемо бачити, враховуючи критерій вірогідності, існує позитивний зв'язок між оцінками охорони посту та провідника до загального балу за виконання програми «Охоронний собака-А». При чому найбільше значення коефіцієнту кореляції було зафіксовано в породі російський чорний тер'єр $0,98 \pm 0,07$ із вірогідністю $P \geq 0,999$ за виконання третьої навички.

Результат аналізу взаємозв'язку досліджуваних показників до загальної оцінки роботоздатності охоронних собак усіх породних груп для більшої наглядності ми показали за допомогою гістограми (рис.1). За всіма навичками, окрім соціальної адаптації, коефіцієнт кореляції був позитивним та статистично вірогідним ($P \geq 0,999$). Позитивний достовірний взаємозв'язок спостерігався між показниками навичок

охорони блокпоста ($r=0,83$) та охорони провідника ($r=0,60$). Таким чином можна зробити висновок, що саме від оцінки охорони посту та провідника в більшій мірі залежить кінцевий бал виконання програми «Охоронний собака-А». При чому в положенні про проведення цього випробування зазначається, що при однаковій кількості балів порівнюються результати за 3,4,1,2 та 5 навичку у вказаній послідовності – саме так визначають призові місця на змаганнях. Враховуючи достовірний взаємозв'язок навичок 3,4,1 та 2 (в такому ж порядку, що і в положенні) до загальної оцінки є підстави для рекомендації до зміни системи оцінювання даної програми, а саме надання більшого пріоритету при оцінюванні в балах навичок охорони і зменшення за бальною оцінкою інших навичок.

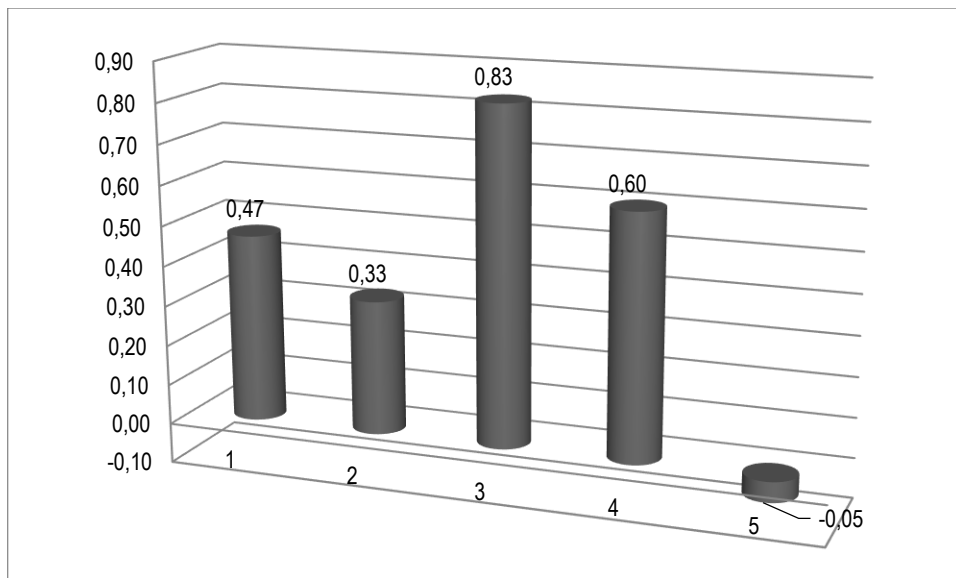


Рис.1. Кореляційний взаємозв'язок оцінки навичок охоронних собак до загальної оцінки на змаганнях, r

Для вивчення впливу поведінкових реакцій собак, які визначаються у випробуванні «Охоронний собака» як окремі навички, ми розрахували коефіцієнт кореляції між оцінкою

навичок «Реакція на звук пострілу», «Реакція на ласощі» та «Соціальна адаптація» та навичками охорони (рис.2).

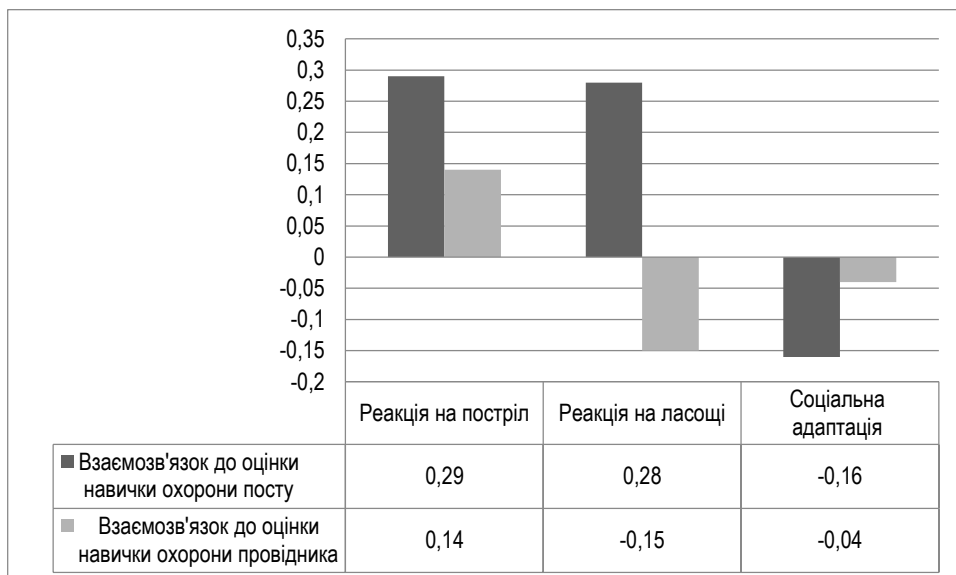


Рис.2. Кореляційний взаємозв'язок оцінки поведінкових реакцій собак та оцінки навичок охорони, r

Аналізуючи отримані результати виявилось, що лише декілька показників були позитивними та статистично вірогідними ($P \geq 0,999$). Так, достовірний взаємозв'язок спостерігається між оцінками навички охорони посту та оцінками навичок «Реакція на звук пострілу» ($r=0,29$) і «Реакція на ласощі» ($r=0,28$). Таким чином можна зробити висновок, що від оцінки за виконання перших двох навичок можна спрогнозувати якість роботи під час охорони посту, від якого в свою чергу також залежить підсумковий бал виконання програми «Охоронний собака-А».

Висновки. У результаті проведення досліджень проаналізовані критерії оцінювання робочих якостей собак різних порід в охоронній службі за програмою дресування «Охоронний собака - А», яка відноситься до національного комплексу підготовки захисно-охоронних собак «Відсіч». Найвищу оцінку за результатами змагань протягом 2009-

2014 рр. отримали собаки породи кане корсо, при чому слід зазначити, що показник коефіцієнту варіації є відносно невеликим, що вказує на незначну варіацію показників робоздатності серед представників цієї породи

Після чого нами було проаналізовано вплив формування окремих навичок на охоронні якості тварин. За всіма навичками, окрім соціальної адаптації, коефіцієнт кореляції був позитивним та статистично вірогідним. Саме завдяки отриманим результатам кореляційного взаємозв'язку оцінки навичок охоронних собак до загальної оцінки на змаганнях можна зробити висновок, що саме від оцінки охорони посту та провідника в більшій мірі залежить кінцевий бал виконання програми «Охоронний собака-А». Враховуючи достовірний взаємозв'язок навичок в певному порядку до загальної оцінки є підстави для рекомендації до зміни системи оцінювання даної програми, а саме надання більшого пріоритету

Список використаної літератури:

1. Була Л.В., Свисенко С.В., Павленко Ю.М. Вплив первинних факторів добору на робочі якості собак супроводу. *Вісник Сумського НАУ. Серія «Тваринництво»*. 2020. Вип. 4 (43), С. 148-154. DOI: 10.32845/bsnau.lvst.2020.4.21
2. Висоцький В. Б. "Відсіч" -український шлях у робочому собаководстві. *Club Dogs*. 2017. Вип. 1 (16), С. 66–71.
3. Висоцький В. Б. Дрессировка отчественных волкодавов. М.: Аквариум-Принт, 2004. 192 с.
4. Висоцький В.Б. Охранные модели поведения служебных собак или модель охранного поведения хороших собак. Твоё собачье дело. 2001. №1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pets.kiev.ua/sd/sd1-01/ohranmodeli.html> (дата звернення 01.10.2021).
5. Гаврилин В.А. Разрушение советского наследия: служебное собаководство. М.:ЛКИ, 2016. 336 с.
6. Давыденко В.И. Всё о собаках. Мн.:Харвест, 2011. 320 с.
7. История развития служебного собаководства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fccu.com.ua/wp-content/plugins/downloadattachments/includes/download.php?id=133> (дата звернення 24.09.2021).
8. История и боевой путь Центральной школы военного собаководства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://statehistory.ru/3848/Istoriya-i-boevoy-put-TSentralnoy-shkoly-voennogo-sobakovodstva--1924-1996-gg--/> (дата звернення 24.09.2021).
9. Кичигин И.С. Служебные качества немецких овчарок. Студенческий научный форум: Материалы XII Международной студенческой научной конференции. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://scienceforum.ru/2019/article/2018014673> (дата звернення 29.09.2021).
10. Копылова С.В., Токарев И.Н. Влияние породных особенностей на работоспособность собак. Материалы X Международной студенческой научной конференции «Студенческий научный форум». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scienceforum.ru/2018/article/2018006604> (дата звернення 30.09.2021).
11. Крылов И.Г. Дрессировка служебных собак. М.: НКВД РСФСР, 1929. – 148 с.
12. Лучшие породы сторожевых собак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vetonline.pro/ru/blog/luchshie-porody-storozhevyh-sobak.html>(дата звернення 30.09.2021).
13. Меркурьева Е. К., Шангин-Березовский Г. Н. Генетика с основами биометрии. М.: Колос, 1983. 400с.
14. Методичні вказівки по підготовці собак по комплексу охоронно-захисних програм «Відсіч» [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://varlay.com.ua/index.php?idname=22var83>. (дата звернення 02.10.2021)
15. Первый пес-полицейский остановил преступников на полном скаку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pnp.ru/social/pervyy-ryos-policeyskiy-ostanovil-prestupnikov-na-polnom-skaku.html> (дата звернення 02.10.2021).
16. Положение Всеукраинской общественной организации "Кинологический Союз Украины" "О порядке проведения испытаний и соревнований по программе «Охранная собака» (ОС) (варианты А и Б)"" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://varlay.com.ua/index.php?idname=8var2>. (дата звернення 01.09.2021).
17. Псы на службе империи. Как работали кинологи в царской России [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com/amp/s/spb.aif.ru/amp/society/people/psy_na_sluzhbe_imperii_kak_rabotali_kinologi_v_carskoy_rossii (дата звернення 02.10.2021).
18. ТОП 10: лучшие породы собак для охраны [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dogsecrets.ru/okhrannyye-porody-sobak.html> (дата звернення 02.10.2021).

References:

1. Bula L.V., Svysenko S.V., Pavlenko Yu.M., 2020. Vplyv pervynnykh faktoriv doboru na robochi yakosti sobak suprovodu. *Visnyk Sumskoho NAU. Seriya «Tvarynytsstvo»*, issue 4 (43), pp. 148-154. DOI: 10.32845/bsnau.lvst.2020.4.21
2. Vysotskiy V. B., 2017. "Vidsich" -ukrainskyi shliakh u robochomu sobakivnytstvi ["Vidsich" - ukrainian way in working dog breeding]. *Club Dogs*, issue 1 (16), pp. 66–71.
3. Vysotskiy V. B., 2004. *Dressirovka otchestvennyh volkodavov*. M.: Akvarium-Print.
4. Vysotskiy V. B. Ohrannyye modeli povedeniya sluzhebnyh sobak ili model' ohrannogo povedeniya horoshih sobak. Tvoyo sobach'e delo. Avialbe at: <<http://www.pets.kiev.ua/sd/sd1-01/ohranmodeli.html>> [Accessed 01 October 2021].
5. Gavriilin V.A.,2016. *Razrushenie sovet'skogo naslediya: sluzhebnoe sobakovodstvo*. M.:LKI.
6. Davydenko V.I.,2011. *Vsyo o sobakah*. Mn.:Harvests.
7. The history of the development of service dog breeding. Avialbe at: <<https://fccu.com.ua/wp-content/plugins/downloadattachments/includes/download.php?id=133>> [Accessed 29 September 2021].
8. Istoriya i boevoy put' Central'noj shkoly voennogo sobakovodstva. Avialbe at: <<https://statehistory.ru/3848/Istoriya-i-boevoy-put-TSentralnoy-shkoly-voennogo-sobakovodstva--1924-1996-gg--/>> [Accessed 24 September 2021].
9. Kichigin I.S., 2019. Sluzhebnyye kachestva nemeckikh ovcharok. *Studencheskiy nauchnyy forum: Materialy XII Mezhdunarodnoj studencheskoj nauchnoj konferencii*. Avialbe at: <<https://scienceforum.ru/2019/article/2018014673>> [Accessed 29 September 2021].
10. Kopylova S.V., Tokarev I.N., 2018. Vliyanie porodnyh osobennostej na rabotosposobnost' sobak. *Materialy X Mezhdunarodnoj studencheskoj nauchnoj konferencii «Studencheskiy nauchnyy forum»*. Avialbe at: <<http://scienceforum.ru/2018/article/2018006604>> [Accessed 30 September 2021].
11. Krylov I.G., 1929. *Dressirovka sluzhebnyh sobak*. M.: NKVD RSFSR.

12. Luchshie porody storozhevyh sobak. Available at: <<https://vetonline.pro/ru/blog/luchshie-porody-storozhevyh-sobak.html>> [Accessed 30 September 2021].
13. Merkureva E. K. and Shanhyn-Berezovskiy H. N., 1983. Henetyka s osnovamy byometryy [Genetics with the basics of biometrics]. M.: Kolos.
14. Methodical instructions on preparation of dogs on a complex of security and protective programs «Vidsich». Available at: <<http://varlay.com.ua/index.php?idname=22var83>> [Accessed 02 October 2021].
15. Pervyj pes-policejskij ostanovil prestupnikov na polnom skaku. Available at: <<https://www.pnp.ru/social/pervyy-pyos-policeyskiy-ostanovil-prestupnikov-na-polnom-skaku.html>> [Accessed 02 October 2021].
16. Polozhenie Vseukrainskoj obshchestvennoj organizacii "Kinologicheskij Soyuz Ukrainy" "O poryadke provedeniya ispytanij i sorevnovanij po programme «Ohrannaya sobaka» (OS) (varianty A i B)". Available at: <<http://varlay.com.ua/index.php?idname=8var2>> [Accessed 01 September 2021].
17. Psy na sluzhbe imperii. Kak rabotali kinologi v carskoj Rossii. Available at: <https://www.google.com/amp/s/spb.aif.ru/amp/society/people/psy_na_sluzhbe_imperii_kak_rabotali_kinologi_v_carskoj_rossii> [Accessed 02 October 2021].
18. TOP 10: luchshie porody sobak dlya ohrany. Available at: <https://dogsecrets.ru/okhrannyye-porody-sobak.html> [Accessed 02 October 2021].

Bula Liudmyla Valerianivna, PhD of Agricultural Sciences, Sumy National Agrarian University,

Svysenko Sofii Valeriivna, graduate student, Sumy National Agrarian University,

Pavlenko Yuliya Mykolayivna, PhD of Agricultural Sciences, Docent, Sumy National Agrarian University

Estimation of dogs of different breeds on indexes of working qualities on competitions from national program training "Guard dog"

During the research, the materials of competition reports for 2009-2014 on applied types of dog training under the national program "Guard Dog - A", which is part of the complex of security and protective programs "Vidsich" of the All-Ukrainian public organization "Kennel Union of Ukraine" were evaluated. The assessment of working qualities was carried out on a 100-point scale, respectively, the demonstration of the animal 5 skills: reaction to the sound of a shot, reaction to treats, guarding the post, guarding the guide and social adaptation.

Studies have found that the best results at competitions are shown by Italian Cane Corso dogs (95.00±1.51 points), and a relatively small variation coefficient of 5.52%. In addition, it is recommended to select the American Staffordshire Terrier and the Shepherd Breed Group for training dogs, which are statically high scores according to the average rating of working qualities (88.57-90.81 points; $P \geq 0.999$).

Given the criterion of probability, there is a positive relationship between the assessments of the protection of the post and the conductor to the total score for the implementation of the "Guard Dog-A" program. Moreover, the highest value of the correlation coefficient was recorded in the breed Russian Black Terrier 0.98±0.07 with a probability of $R \geq 0.999$ for the implementation of the third skill. It is thanks to the obtained results of the correlational relationship of the assessment of the skills of guard dogs to the overall assessment at competitions that it is from the assessment of the protection of the post and the conductor that the final score of the "Guard Dog-A" program depends to a greater extent. Taking into account the reliable relationship of skills in a certain order to the overall assessment, we recommend making changes to the assessment system of this program, namely giving greater priority when assessing security skills in points and reducing the score of other skills.

Key words: cynology, guard dog, working qualities, breed, correlation, "Vidsich".

Дата надходження до редакції: 08.12.2021 р.